

पुणे विद्यापीठ

मराठी

एम. ए. (द्वितीय वर्ष)

श्रेयांक पद्धतीवर आधारित पुनर्रचित अभ्यासक्रम

जून २०१४ - १५ पासून

एम. ए. (द्वितीय वर्ष) अभ्यासक्रमाचा संक्षिप्त आराखडा

तृतीय सत्र

- अभ्यासपत्रिका क्र.५ : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार
- अभ्यासपत्रिका क्र.६ : साहित्य : समीक्षा व संशोधन
- अभ्यासपत्रिका क्र.७ : विशेष लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)
- अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक
- १ लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य
 - २ सौंदर्यशास्त्र
 - ३ लेखनविद्या
 - ४ मराठीतील वैचारिक साहित्य
 - ५ साहित्य: सर्जन व उपयोजन

चतुर्थ सत्र

- अभ्यासपत्रिका क्र.५ : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार
- अभ्यासपत्रिका क्र.६ : साहित्य : समीक्षा व संशोधन
- अभ्यासपत्रिका क्र.७ : विशेष लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)
- अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक
- १ लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य
 - २ सौंदर्यशास्त्र
 - ३ निबंध लेखन
 - ४ साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास
 - ५ साहित्य : सर्जन व उपयोजन

परीक्षेविषयी सूचना

- सत्र परीक्षा (Semester Examination) (ESE) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Continuous Assessment) (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
एकूण गुण : १०० गुण (आठ श्रेयांक)

सातत्यपूर्ण मूल्यांकनासाठी खालील परीक्षा घ्याव्यात.

१	लेखी परीक्षा Written Test (Max 2 with not more than 15 marks for each)
२	गृहपाठ (Assignment – Max 2 with not more than 5marks for each)
३	चर्चासत्र / सादरीकरण (Seminar presentation – 5 marks (not for all the students))
४	गट चर्चा (Group discussion – 5 marks (not for all the students))
५	विस्तार कार्य (Extension work – 5 marks (not for all the students))
६	खुली पुस्तक-परीक्षा (An open book test – 10 marks (to be conducted in a classroom for not more than 3 questions)
७	अहवाल / शोध निबंधावरील टिपण / टिपणे किंवा अभ्यास सहल Report/Note on research paper/s or study tours – 5 marks (not for all the students and to be presented in the respective class)

अधिक माहितीसाठी पाहा : 5.9 CA, Handbook, CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CS), Prepared by Dr. V. B. Gaikwad, Professor Vilas Kharat..

M. A. Marathi (II)

एम. ए. मराठी (द्वितीय वर्ष)

सत्र परीक्षा (ESE)

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा

वेळ: ३ तास

गुण: ५०

प्रश्न १ ला.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न २रा.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३रा.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४था.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ५ वा.	टिपा लिहा. (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना: प्रश्नपत्रिका ही अभ्यासक्रमाच्या सर्व घटकांना समान न्याय देणारी आणि अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे पूर्ण करणारी असावी.

अभ्यासपत्रिका क्र ५

प्रसार माध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

उद्दिष्टे:

१. प्रसारमाध्यमांकरिता लेखन कौशल्य आत्मसात करणे.
२. प्रसारमाध्यमांचे समाजातील महत्त्व विशद करणे
३. प्रसारमाध्यमांत सेवेची संधी मिळविण्यासाठी विद्यार्थ्यांची भाषिक क्षमता विकसित करणे.

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक क्र. १ : मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन

- १ भाषा, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, वृत्त संस्कृतीचे स्वरूप, घटक व वाटचाल
- २ फीचर रायटिंग, रिपोर्टाज : जलसंपदा, वन, शेती, निसर्ग, आरोग्य आणि विज्ञान इत्यादी विषयक.
- ३ प्रवासवर्णन, क्रीडा पत्रकारिता, देशी-परदेशी खेळ
- ४ विकास पत्रकारिता- प्रयोजन आणि व्याप्ती

घटक क्र. २ : आस्वाद लेखन

- १ विविध कलांचे परस्परसंबंध
- २ कलानिहाय सर्जनात्मक आस्वादाचे स्वरूप, सर्जनात्मक आणि आस्वादात्मक लेखन
- ३ नाट्य आस्वादात्मक लेखन
- ४ चित्रपट आस्वादात्मक लेखन

घटक क्र. ३ : परिचयात्मक / परीक्षणात्मक लेखन

- १ पुस्तक परीक्षण
- २ लेखक परिचय
- ३ समाजसेवक, साहित्यिक, नाट्य, चित्रपट, संगीत, कृषी या क्षेत्रातील व्यक्तिवेध
- ४ युवांच्या जडणघडणीत कार्यरत असलेल्या व्यक्तींविषयी परिचयात्मक स्वरूपाचे लेखन.

घटक क्र. ४ : श्राव्य व दृक्-श्राव्य माध्यमांसाठी लेखन

- १ श्राव्य माध्यमांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- २ दृक्-श्राव्य माध्यमांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- ३ श्राव्य माध्यमांतील विविध लेखनप्रकारांचा परिचय
- ४ दृक्-श्राव्य माध्यमांतील विविध लेखनप्रकारांचा परिचय

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक क्र. ५ : वृत्तसंकलन प्रक्रिया

- १ वृत्तसंकलन : संकल्पना आणि स्वरूप
- २ प्रासंगिक कार्यक्रम
- ३ वृत्तमालिका, वृत्तातील नाट्य
- ४ निसर्ग आणि पर्यावरण आदी संदर्भातील वृत्तसंकलन, लोककलांविषयक वृत्तसंकलन

घटक क्र. ६ : जाहिरात लेखन

- १ संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये, माध्यमनिहाय जाहिरात लेखन
- २ मुद्रित माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन
- ३ श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन
- ४ दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

घटक क्र.७ : पटकथा लेखन

- १ स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- २ माध्यमनिहाय पटकथा लेखनाचे स्वरूप
- ३ दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी पटकथा लेखन
- ४ चित्रपट माध्यमासाठी पटकथा लेखन

घटक क्र. ८ : लेखन कौशल्ये: स्वरूप व वैशिष्ट्ये

- १ साहित्यप्रकारांचे स्वरूपआणि संकल्पना
- २ साहित्यप्रकार - कादंबरी, कथा, नाटक.
- ३ रूपांतर कौशल्ये (एका साहित्यप्रकाराचे दुसऱ्या साहित्यप्रकारात रूपांतर)
- ४ विविध साहित्यप्रकारांवर (कादंबरी, कथा, नाटक) आधारित पटकथा लेखन

संदर्भ ग्रंथ

- १ भारतीय रंगभूमी- आद्य रंगाचार्य, नॅशनल बुक ट्रस्ट.
- २ अभिनय शास्त्र- स्टानिस्ला वस्की, अनुवाद- व.ह.गोळे, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन,पुणे.
- ३ नाटककाराची कला- जी.बी.प्रिस्ले
- ४ खेळ नाटकाचा- राजीव नाईक, मौज प्रकाशन
- ५ संपादन स्वरूपआणि कार्य- यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
- ६ बातमीची कार्यक्षेत्रे संपादक - यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त संगीत समीक्षा विद्यापीठ, नाशिक
- ७ बापट उवाच - संपा- डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्मयसेवा नाशिकरोड)
- ८ दूरदर्शनसाठी लेखन- केशव केळकर
- ९ जाहिरातीचे युग- केशव केळकर
१०. गीतयात्री - माधव मोहोळकर, मौज प्रकाशन
- ११ संगीतशास्त्राचा अभ्यास - बी.आर. देवधर

- १२ थोर संगीतकारांची परंपरा - बी.आर.देवधर
- १३ शब्दप्रधान गायिकी- यशवंत देव, पॉप्युलर प्रकाशन
- १४ सर्जनात्मक लेखन- आनंद पाटील, पद्मगंधा प्रकाशन
- १५ मराठी लेखन मार्गदर्शिका- यास्मिन शेख, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
- १६ भयंकर सुंदर मराठी भाषा- द.दि.पुंडे, मॅजिस्टिक प्रकाशन, पुणे.
- १७ कविता आणि प्रतिमा- सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन
- १८ कवितेविषयी- वसंत आबाजी डहाके, स्वरूपप्रकाशन
- १९ पत्रकारितेचा स्वभाव- ल.ना.गोखले, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन
- २० फीचर रायटिंग- प्रसन्नकुमार अकलूजकर, श्रीविद्या प्रकाशन
- २१ भाषांतर मीमांसा- कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन
- २२ पत्रकारिता :स्वरूपआणि चिकित्सा- महावीर जोंधळे, सुविद्या प्रकाशन
- २३ भारतीय रंगभूमीची परंपरा - डॉ. माया सरदेसाई
- २४ भरतमुनीचे नाट्यशास्त्र (अभिनय केंद्री) - डॉ. सरोज देशपांडे
- २५ वैखरी - डॉ. अशोक केळकर
- २६ मराठीचिचे मंदिरी - श्री.ना. चाफेकर
- २७ व्यावहारिक मराठी भाषा - शरदिनी मोहिते
- २८ शब्दसखे - वसंत उत्पात
- २९ व्यावहारिक व व्यावसायिक लेखनप्रणाली - डॉ. मधुकर मोकाशी
- ३० जाहिरात शास्त्र - डॉ. वंदना खेडीकर
- ३१ मराठी चित्रपटाची पटकथा-डॉ.अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन,पुणे.
- ३२ मराठी साहित्य : काही लेखनबंध - डॉ.सुधाकर शेलार, स्वरूपप्रकाशन, औरंगाबाद.

लोककला-लोकवाङ्मय

- १ तमाशा एक रांगडी कला- संदेश भंडारी
- २ नाटक - आशय आणि आकलन- अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन
- ३ तमाशा लोकरंगभूमी- रुस्तुम अचलखांब, सुगावा प्रकाशन

- ४ नाटक वाङ्मयप्रकार- दत्ता भगत, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
- ५ शाहिरीचे लोकरंग- अंबादास तावरे
- ६ मराठी लोककथा- सरोजिनी बाबर
- ७ नाचू कीर्तनाच्या रंगी- यशवंत पाठक
- ८ रंगबाजी- रुस्तुम अचलखांब
- ९ तमाशा: कला आणि जीवन- डॉ. सुनील चंदनशिवे
- १० शाहिरांचे शाहीर : भाऊ फक्कड - प्रा. पांडुरंग ऐवळे

नाट्यसमीक्षेच्या संदर्भातील अधिकारी व्यक्ती

- १ माधव वझे
- २ सुरेशचंद्र पाध्ये
- ३ प्रसन्नकुमार अकलूजकर
- ४ कमलाकर नाडकर्णी
- ५ जयंत पवार
- ६ कमलाकर सोनटक्के

अभ्यासपत्रिका क्र. ५

साहित्य समीक्षा व संशोधन

उद्दिष्टे:-

१. साहित्य, समीक्षाव्यवहाराची समज वाढीस लागणे.
२. समीक्षेची संकल्पना समजाऊन घेणे.
३. समीक्षा व्यवहारातील मूल्यकल्पनांचा परिचय करून घेणे.
४. विविध समीक्षा पद्धतींमागील विचारव्यूह, दृष्टी समजाऊन घेणे.
५. मराठी साहित्य समीक्षकांची परंपरा समजाऊन घेणे.
६. समीक्षा करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.
७. संशोधनाची संकल्पना, प्रयोजने आणि विविध संशोधन पद्धती समजाऊन घेणे.
८. वाङ्मयीन संशोधनाच्याविविध अभ्यासक्षेत्रांचा परिचय करून घेणे.
९. आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधनाचे स्वरूपआणि महत्त्व लक्षात घेणे.
१०. मराठी साहित्य संशोधकांची परंपरा समजाऊन घेणे.
११. संशोधन करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १ : समीक्षेची संकल्पना

- १ समीक्षा संकल्पना आणि स्वरूप
- २ समीक्षेची वैशिष्ट्ये
- ३ समीक्षेचे प्रयोजन

४ समीक्षेतील साहित्याचे आकलन, आस्वाद-मूल्यमापन यांचे स्थान व कार्य

घटक २: आदर्श समीक्षकाची साधना आणि समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये

- १ आदर्श समीक्षकाचे गुण : रसिकता, प्रज्ञा, तुलनाक्षमता, चिकित्सकता, मूल्यविवेक, विश्लेषकता, व्युत्पन्नता, तुलनाक्षमता, भाषिक तयारी इ.
- २ समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये
 - १ समीक्षाविषयाचे अवधान व तारतम्य
 - २ निकषाचे तारतम्य
 - ३ व्यक्तिनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे तारतम्य
 - ४ मांडणी व शैली यांचे तारतम्य
 - ५ संगती व सुसूत्रता यांचे भान
 - ६ नेमकेपणा व तार्किकता या संबंधीचा विवेक
 - ७ वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्परसंबंध आणि त्यांच्या वापराबाबत करावयाचा विवेक

घटक ३: समीक्षेच्या पद्धती

- १ आस्वादक समीक्षा
- २ रूपवादी समीक्षा
- ३ चरित्रात्मक समीक्षा
- ४ मानसशास्त्रीय समीक्षा
- ५ आदिबंधात्मक समीक्षा
- ६ ऐतिहासिक समीक्षा
- ७ समाजशास्त्रीय समीक्षा
- ८ मार्क्सवादी समीक्षा
- ९ स्त्रीवादी समीक्षा

घटक ४ : मराठी समीक्षेची वाटचाल

- १ इ. स. १८७४ ते इ. स. १९२०
- २ इ. स. १९२१ ते इ. स. १९४५

संदर्भ ग्रंथ

- १ समीक्षेची नवी रूपे- गंगाधर पाटील
- २ वाङ्मयीन वाद- म.सा.परिषद, प्रकाशन पुणे
- ३ टीकाविवेक- श्री.के.क्षीरसागर
- ४ साहित्यसमीक्षा :स्वरूपआणि विकास- ना.वा.गोडबोले, गं.ना.जोगळेकर
- ५ नवसमीक्षा - काही विचारप्रवाह- संपादक गो.म.कुलकर्णी
- ६ आदिबंधात्मक समीक्षा- म.सु.पाटील
- ७ मानसशास्त्रीय समीक्षा- डॉ.अ.वा.कुलकर्णी
- ८ साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया- आनंद यादव
- ९ मराठी समीक्षेची वाटचाल- गो.म.कुलकर्णी
- १० साहित्य: स्वरूपआणि समीक्षा- वा.ल.कुलकर्णी
- ११ साहित्य: स्वरूपआणि समीक्षा- दि.के.बेडेकर
- १२ साहित्य: समाज व संस्कृती- दिगंबर पाध्ये
- १३ साहित्य, शासन: स्वरूपव समीक्षा- वसंत पाटणकर
- १४ वाङ्मयीन आकलन - रा.ग.जाधव, वाङ्मय सेवा प्रकाशन, नाशिक रोड
- १५ अहिराणी लोकगीते आणि लोकभाषा - म.सु.पगारे वाङ्मय सेवा प्रकाशन नाशिक रोड
- १६ स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूपआणि उपयोजन - डॉ. अश्विनी धोंगडे
- १७ जनसाहित्याचा दिशेने - या. वा. वडस्कर
- १८ बापट उवाच- संपा. डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्मयसेवा प्रकाशन, नाशिक रोड)
- १९ तौलनिक साहित्याभ्यास : मूलतत्त्वे आणि दिशा - वसंत बापट
- २० प्रतिसाद - बाळकृष्ण कवठेकर
- २१ टीकाविवेक - श्री. के. क्षीरसागर
- २२ टीका प्रपंच - कमलाकर दीक्षित, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
- २३ प्रदक्षिणा (खंड १, २)- काँटिनेंटल प्रकाशन, पुणे)

- २४ बापटांचे गद्यसाहित्य : आशय आणि आस्वाद - डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ
- २५ टीका आणि टीकाकार - डॉ. वा.भा. पाठक
- २६ मार्क्सवादी साहित्यविचार - के.रं. शिरवाडकर
- २७ साहित्याचे परीघ - डॉ. निशिकांत ठकार
- २८ प्रा. रा.श्री. जोग गौरवग्रंथ - संपा. द. न. गोखले, भावे, पाध्ये
- २९ वाङ्मयीन वाद : संकल्पना व स्वरूप- संपा. सीताराम रायकर, आनंद यादव
- ३० समीक्षेतील नव्या संकल्पना - संपा. डॉ. मनोहर जाधव
- ३१ सामाजिक शास्त्रे आणि साहित्य - संपा. डॉ. ह.श्री.साने
- ३२ साहित्य आणि संस्कृती - डॉ. दु. का. संत
- ३३ साहित्य विचार : प्रा. रा.श्री. जोग गौरव ग्रंथ - संपा द. न. गोसावी व इतर
- ३४ त्रिदल - संपा. - एम. आर. शेख
- ३५ वाङ्मयीन संज्ञा व संकल्पना कोश - संपा. वसंत डहाके व इतर
- ३६ कवितेची शैली - डॉ. महेंद्र कदम
- ३७ कादंबरी : सार आणि विस्तार -डॉ. महेंद्र कदम
- ३८ स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा - डॉ. शोभा पाटील, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
- ३९ समीक्षेतील अवतरणे - रा.ग. जाधव
- ४० मराठीतील रूपनिष्ठ समीक्षा - डॉ. सिद्धार्थ आगळे

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक ५ : संशोधन: संकल्पना व स्वरूप

- १ संशोधनाच्या संकल्पना, प्रेरणा, प्रयोजने
- २ संशोधकांच्या अंगी असणारे गुण
- ३ संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे
- ४ संशोधनाची साधने- पुस्तके, नियतकालिके, वृत्तपत्रे, कोशवाङ्मय, सूचिवाङ्मय, हस्तलिखिते, शिलालेख, ताम्रपट इ.

घटक ६ : वाङ्मयीन संशोधनाची अभ्यासक्षेत्रे

- १ साहित्यकृतीनिष्ठ संशोधन
- २ वाङ्मय प्रकारानिष्ठ संशोधन
- ३ लेखकाचा अभ्यास
- ४ कालखंडाचा अभ्यास
- ५ भाषिक संशोधन
- ६ लोकसाहित्यविषयक संशोधन
- ७ तौलनिक साहित्याभ्यास
- ८ वाङ्मयेतिहासासंबंधी संशोधन
- ९ संहिता संपादन व विश्लेषण

घटक ७ : आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधन

- १ साहित्य आणि तत्त्वज्ञान
- २ साहित्य आणि समाजशास्त्र
- ३ साहित्य आणि मानसशास्त्र

- ४ साहित्य आणि संस्कृती
- ५ साहित्य आणि सौंदर्यशास्त्र
- ६ साहित्य आणि इतिहास
- ७ साहित्य आणि राज्यशास्त्र
- ८ साहित्य आणि अर्थशास्त्र इ. ज्ञानशाखांशी अनुबंध

घटक ८ : मराठीतील संशोधन परंपरा

- १ लोकसाहित्याचे संशोधन
- २ भाषाविषयक संशोधन
- ३ मध्ययुगीन वाङ्मयाचे संशोधन
- ४ मराठीचे पाश्चात्य संशोधक

संदर्भ ग्रंथ

- १ भाषा व साहित्य संशोधन : खंड १, २, ३- १९८९, संपा. वसंत स. जोशी, म.ना.अदवंत, गं. ना.जोगळेकर व इतर संपादक, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- २ शोध निबंधाची लेखनपद्धती- दु.आ.२००६, स.गं.मालशे, लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन मुंबई,
- ३ मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा १९९५, श.रा.रणे, का.स.वाणी म.प्र.अ.संस्था धुळे,
- ४ मराठी साहित्य संशोधन : नव्या दिशा २००६, संपादक- अविनाश आवलगावकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
- ५ साहित्याचा अभ्यास- डॉ.र.बा.मंचरकर सद्भाव ग्रंथ २००३ चं.वि.जोशी व इतर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- ६ संशोधनाची क्षितिजे- वि.भि.कोलते, गौरव ग्रंथ, १९८५, भा.ल.भोळे संपादक, अमेय प्रकाशन नागपूर,
- ७ प्राचीन मराठी हस्तलिखिते: संशोधन आणि संपादन १९९२, श्री.रं.कुलकर्णी, का.स.वाणी व.प्र.अ.संस्था, धुळे.
- ८ मराठी प्रबंध सूची - व.वि. कुलकर्णी, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर

- ९ मराठी साहित्य संशोधन- १९९८, म.पां.भावे, श्रीहरी भिडे, पद्माकर शिरवाडकर (संपादक), महाराष्ट्र साहित्य परिषद, ठाणे
- १० शोधविज्ञान कोश - १९८५ दु. का.संत, पुणे विद्यार्थिगृह प्रकाशन, पुणे
- ११ मराठी संशोधनविद्या - डॉ. उषा देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे १९९४
- १२ साहित्य शोधणी - डॉ. उषा देशमुख, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९
- १३ साहित्यसमीक्षा आणि पारिभाषिक संज्ञा- वसंत दावतर, म.रा.सा.सं.मंडळ, मुंबई,
- १४ संशोधन पद्धती - प्रक्रिया आणि अंतरंग - डॉ.दु.का.संत, अनाथ विद्यार्थिगृह प्रकाशन, पुणे - १९६६
- १५ संशोधन :स्वरूप आणि पद्धती- संपादक: डॉ.सु.रा.चुनेकर, रंगनाथ पठारे, शि.प्र. संस्था, संगमनेर-१९८३
- १६ लोकसाहित्य शोध व समीक्षा - रा.चिं.ढेरे
- १७ मराठीचे परदेशी अभ्यासक - रा.चिं.ढेरे व इतर, ललित १९९३
- १८ संशोधन : सिद्धांत व पद्धती - सदा कऱ्हाडे
- १९ लोकसाहित्य मीमांसा - भाग १, २ - डॉ. विश्वनाथ शिंदे
- २० लोकसाहित्य स्वरूप व विवेचन - कालभूत
- २१ वाङ्मयीन विद्वता - दु. का. संत
- २२ लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. तारा भवाळकर
- २३ लोकगीतांचे माझे स्मरण - डॉ. य.ग. शिंदे
- २४ लोकमानसातील पारंपरिक कोळीगीते - शेट्ये/जगदीश संसारे/रामचंद्र वरड
- २५ लोकसाहित्य दर्शन - (संपा.) डॉ. रमेश देवरे
- २६ लोकसाहित्याच्या अभ्यासदिशा - डॉ. तारा भवाळकर
- २७ लोकसाहित्यातील कुटुंब चित्रण - डॉ. लता महाजन
- २८ लोकसाहित्यातील स्त्रीजीवन - डॉ. भारती रेवडकर
- २९ संशोधनप्रदीप - डॉ. वेदश्री थिगळे

अभ्यासपत्रिका क्र. ७

विशेषलेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)

उद्दिष्टे:-

१. एकाच लेखकाचे वाङ्मयीन आकलन -लेखकाच्या व्यक्तिमत्त्वाची जडणघडण, सांस्कृतिक व वाङ्मयीन निर्मिती -स्वरूप व प्रेरणा समजाऊन घेणे.
२. लेखकाचा काळ व त्याची साहित्यनिर्मिती यांतील संबंधाचा शोध व त्याद्वारे लेखनातील कालतत्त्व व चिरंतनतत्व यांचा मागोवा घेणे.
३. साहित्यनिर्मितीचा क्रम लक्षात घेऊन लेखकाच्या लेखनातील परिवर्तनाचा विचार, साहित्य निर्मितीतील वैविध्य व त्यातील लेखकाचे स्थान, लेखकाची जीवननिष्ठा व त्यांचे साहित्य निर्मितीवरील परिमाण, मराठी साहित्यातील लेखकाचे योगदान व त्याच्या साहित्यकृतीचे वाङ्मयीन आकलन करणे.
४. विविध वाङ्मयकृतीतून लेखकाचे योगदान व त्याचे तौलनिक आकलन करणे.

विशेष लेखकाचा अभ्यास : मध्ययुगीन

संत जनाबाई

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १ : मध्ययुगीन वारकरी संत परंपरा, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

१ मध्ययुगीन वारकरी संत परंपरा

२ मध्ययुगीन कालखंड: सामाजिक, सांस्कृतिक आणि धार्मिक पर्यावरण

- ३ वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप
- ४ वारकरी संतपरंपरेतील कवयित्री आणि त्यांचे वाङ्मय : सोयराबाई, मुक्ताबाई, कान्होपात्रा, बहिणाबाई आदी

घटक २ : संत जनाबाई : व्यक्तित्व

- १ जीवनचरित्र
- २ वाङ्मयीन जडणघडण
- ३ संत जनाबाईची गुरुपरंपरा : संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव

घटक ३ : संत जनाबाईचे वाङ्मय

हरिश्चंद्राख्यान, प्रल्हाद चरित्र, कृष्णजन्म, बाळक्रीडा, थालीपाक, द्रौपदी स्वयंवर, पाळणा, भारूड, कूट, आरती आणि ओव्या इ.

घटक ४ : संत जनाबाईचे आत्मपर अभंग

- १ अभंगांचे स्वरूप: विषय व आशय विश्लेषण

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक ५: संत जनाबाईचे विठ्ठल माहात्म्यपर अभंग

घटक ६: संत जनाबाईचे नामदेव चरित्रपर अभंग

घटक ७: संत जनाबाईची जीवननिष्ठा

घटक ८: संत जनाबाईच्या अभंगांची भाषाशैली

संदर्भ ग्रंथ

- १ श्रीसकल संत गाथा - भाग १ - जोशी का.अ.
- २ श्री नामदेव गाथा : संग्राहक - नानामहाराज साखरे
- ३ जनाबाईचे निवडक अभंग - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
- ४ संत जनाबाईचे निवडक अभंग - डॉ. शिवाजीराव मोहिते
- ५ प्राचीन साहित्याच्या अंतरंगात - डॉ.वि. भि. कोलते
- ६ मराठी संत कवयित्री - प्रा.मा. के. यादव
- ७ प्राचीन मराठी संतकवी - न. र. आजगावकर
- ८ संत कवी आणि कवयित्री : एक अनुबंध - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
- ९ संत जनाबाई - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ
- १० ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी - डॉ.शिवाजीराव मोहिते
- ११ ओंकाराची रेख जना - मंजुश्री गोखले
- १२ अभंगवाणीतील पंथराज : डॉ. शं.गो. तुळपुळे (सिटी बुक स्टॉल)
- १३ भक्तिगंगेच्या वाटेवर : संत कवयित्रींची वेचक अभंगवाणी: संपादक डॉ. हे.वि. इनामदार.
- १४ संत नामदेव : काव्य संभार आणि संत परिवार : संपादक हे. वि. इनामदार
- १५ श्री भक्तिपंथ : नवचिंतन : संपादक डॉ. हे.वि. इनामदार
- १६ नामदेव दर्शन : संपादक प्रा. रेळेकर, डॉ.इनामदार, डॉ. मिरजकर
- १७ महाराष्ट्र शारदेचे मानकरी : ह.भा. वाघोलीकर

- १८ ज्ञानेश्वरांची प्रभावळ. ल.रा. पांगारकर
- १९ संत जनाबाई चरित्र व काव्य : श्री संत जनाबाई शिक्षण संस्था, परभणी.
- २० संतांची हे भेटी - डॉ. मु. श्री. कानडे
- २१ संत चोखामेळा अभंगवाणी - संपादक डॉ. मु.श्री.कानडे / प्रा. भालचंद्र खांडेकर
- २२ संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार
- २३ मराठी काव्यातील स्त्री चित्रण - डॉ. वेदश्री थिगळे
- २४ संत कवयित्री - इंदुमती शेवडे
- २५ टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
- २६ अभंग पौणिमा - संपा. डॉ. मच्छिंद्र मालुंजकर

विशेष लेखकाचा अभ्यास : अर्वाचीन

यशवंतराव चव्हाण

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: यशवंतराव चव्हाण यांचे व्यक्तित्व आणि कर्तृत्व

- १ जीवनचरित्र
- २ वाङ्मयीन जडणघडण

- घटक २ यशवंतराव चव्हाण यांचे आत्मचरित्र
कृष्णाकाठ
- घटक ३ यशवंतराव चव्हाण यांची भाषणे
भूमिका, युगांतर, सह्याद्रीचे वारे इ.
- घटक ४ : यशवंतराव चव्हाण यांचे लेखसंग्रह आणि पत्रसंग्रह
ऋणानुबंध, विदेश दर्शन

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

- घटक ५ यशवंतराव चव्हाण यांचे राजकीय विचार आणि सामाजिक विचार
- घटक ६ यशवंतराव चव्हाण यांचे भाषा व साहित्यविषयक विचार
- घटक ७ यशवंतराव चव्हाण यांची लेखनशैली
- घटक ८: यशवंतराव चव्हाण यांचे योगदान

- १ साहित्यिक योगदान
- २ सामाजिक योगदान
- ३ सांस्कृतिक योगदान
- ४ राजकीय योगदान
- ५ शैक्षणिक योगदान

यशवंतराव चव्हाण यांची ग्रंथसंपदा

- १ कृष्णाकाठ (आत्मचरित्र)
- २ भूमिका (भाषणसंग्रह)

- ३ युगांतर (भाषणसंग्रह)
- ४ विदेश दर्शन (पत्रसंग्रह) (संपा.) रामभाऊ जोशी
- ५ ऋणानुबंध (लेखसंग्रह)
- ६ सह्याद्रीचे वारे (भाषणसंग्रह)
- ७ विचारधारा (भाषणसंग्रह) (संपा.)न.वा. लिमये
- ८ शिवनेरीच्या नौबती (भाषणसंग्रह) संपा. गोविंद तळवळकर व अ.ह. लिमये
- ९ शब्दांचे सामर्थ्य (संपा.) राम प्रधान
- १० पत्र-संवाद (संपा.) स.मा. गर्गे
- ११ समाजक्रांतीची रणभेरी - (प्रकाशक) बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ
- १२ Winds of change - Somayaya publication, Bombay
- १३ India's Foreign Policy - Somayaya publication, Bombay

संदर्भ ग्रंथ

- १ यशवंतराव चव्हाण - कृ.भा. बाबर
- २ मी पाहिलेले यशवंतराव चव्हाण (लेखसंग्रह) डॉ. सरोजिनी बाबर
- ३ यशवंतराव चव्हाण इतिहासाचे एक पान - रामभाऊ जोशी
- ४ यशवंतराव चव्हाण : बाबुराव काळे
- ५ यशवंतराव चव्हाण : जीवनदर्शन - डॉ. पंजाबराव जाधव (१६ वी आवृत्ती) प्रथमावृत्ती १२ मार्च १९७०
- ६ वादळमाथा - राम प्रधान

- ७ यशवंतराव चव्हाण : व्यक्ती आणि वाङ्मय - डॉ. एन.डी. पवार
- ८ जाणता राजा - यशवंतराव चव्हाण - अॅड. मयूर जाधव
- ९ कृष्णातीर - श्याम फरांदे
- १० साहेब भेटले होते - अरुण शेवते
- ११ यशवंतराव चव्हाण स्मृतिसुगंध (लेखसंग्रह)- रामभाऊ जोशी
- १२ लोकसाहित्यातील यशवंतराव (संपा.)- रा.गो. प्रभुणे
- १३ यशवंतराव चव्हाण : राजकारण आणि साहित्य - भा. ल. भोळे
- १४ यशवंतराव चव्हाण : प्रेरणा व कार्य - मा. पं. मंगुडकर
- १५ यशवंतराव : राष्ट्रीय व्यक्तिमत्त्व (संपा.)- भा. कृ. केळकर
- १६ माझे यशवंतराव - माधवराव बागल
- १७ यशवंतराव चव्हाण यांचे मौलिक विचार (संकलक)- ना.धों. महानोर
- १८ यशवंतराव चव्हाण - अनंतराव पाटील
- १९ यशवंतराव चव्हाण : समग्र साहित्यसूची (संपा.) वि.वि. पाटील
- २१ युगप्रवर्तक यशवंतराव, (संपा.)-अॅड. रामनाथ वाघ, प्राचार्य खासेराव शितोळे, रामभाऊ जोशी
- २२ यशवंतराव चव्हाण यांचे समीक्षालेखन व भाषणे - प्रा.डॉ.शिवाजीराव देशमुख
- २३ शैलीकार यशवंतराव - प्रा. डॉ.शिवाजीराव देशमुख
- २४ यशवंतराव चव्हाण - डॉ. गंगाधर कांयदे पाटील

अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक

१. सौंदर्यशास्त्र

उद्दिष्टे:

१. सौंदर्यशास्त्राचा परिचय करून घेणे.
२. सौंदर्यशास्त्र आणि विज्ञान, मनोविज्ञान, तत्त्वज्ञान इतर शास्त्रे यातील परस्पर संबंध समजाऊन घेणे.
३. सौंदर्यविषयक प्रमुख सिद्धांतांचा परिचय करून घेणे.
४. सौंदर्यानुभव ही संकल्पना आणि त्यामागील घटक समजाऊन घेणे.
५. सौंदर्यवाचक विधानांचे स्वरूपआणि त्यामागील दृष्टीकोण समजाऊन घेणे.
६. कलाकृतीचे रूप ही संकल्पना समजाऊन घेणे.
७. साहित्यविचार, समीक्षाविचार आणि सौंदर्यशास्त्र यातील अनुबंध स्पष्ट करणे.

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: सौंदर्यशास्त्राचे स्वरूप

- १ सौंदर्यशास्त्र व विज्ञान, मनोविज्ञान आणि तत्त्वज्ञान संबंध
- २ सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षा संकल्पना
- ३ निसर्गातील सौंदर्य व निसर्गाबाहेरील सौंदर्य
- ४ सौंदर्यशास्त्र आणि नवे शोध

घटक २: सौंदर्यवाचक विधानांचे स्वरूप

- १ सौंदर्यविधान आणि तार्किकता
- २ सौंदर्यविधान: सार्वत्रिक की व्यक्तिनिष्ठ?
- ३ सौंदर्यविधान आणि अनन्यसाधारणत्व
- ४ सौंदर्यविधान आणि नीतिविधान
- ५ सौंदर्यविधान आणि मूल्यविधान
- ६ सौंदर्यविधान आणि द्विध्रुवात्मकता

घटक ३: सौंदर्यसिद्धांत

- १ आविष्कारवाद
- २ क्रीडासिद्धांत
- ३ सुखवादाचा सिद्धांत (Hedonism)
- ४ भावनिष्ठतेचा सिद्धांत
- ५ सह-अनुभूतीचा सिद्धांत (Theory of empathy)
- ६ लयसिद्धांत

घटक ४: सौंदर्यानुभव

- १ सौंदर्यानुभव आणि व्यावहारिक अनुभव
- २ सौंदर्यानुभव आणि तार्किक अनुभव
- ३ सौंदर्यानुभवाची विविधता व स्वायत्तता
- ४ सौंदर्यानुभवातील तटस्थता (Psychiac Distance)
- ५ सौंदर्यानुभवाची भावना
- ६ सौंदर्यानुभवातील ज्ञानशक्तीचे मुक्तमेलन (Free Play of cognitive Powers)
- ७ सौंदर्यानुभवातील वैश्विकता

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास

- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: सौंदर्यभावना : दृष्टिकोन

- १ सौंदर्यभावना : दृष्टिकोन
- २ मानवी भावनांतील एक भावना : सौंदर्यभावना
- ३ सौंदर्यभावनेचे स्वरूप
- ४ सौंदर्यभावनेचे कार्य

घटक २: कला आणि रूप

- १ रूप (Significant Form) म्हणजे काय?
- २ अँरिस्टॉटलची रूपविषयक कल्पना
- ३ कलाकृतीची सेंद्रिय एकात्मता
- ४ कला , साहित्य आणि कलाकृतीचे अर्थपूर्ण रूप

घटक ३: कलेचे परिणाम

- १ कलेच्या परिणामाचे स्वरूप
- २ भावनांचे विरेचन अथवा विशुद्धीकरण (Catharsis)
- ३ भावनात्मक समाधानता
- ४ परिणामकारक संदेशन (Effective Communication)

घटक ४. सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षा

- १ सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षेचे स्वरूप
- २ सौंदर्यशास्त्र आणि साहित्यविचार
- ३ सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षाविचार
- ४ सौंदर्यशास्त्राभ्यास आणि समीक्षकता

संदर्भ ग्रंथ

- १ सौंदर्यमीमांसा- रा.भा. पाटणकर
- २ कांटची सौंदर्यमीमांसा- रा.भा. पाटणकर
- ३ क्रोचेचे सौंदर्यशास्त्र- रा. भा. पाटणकर
- ४ अँरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र- गो.वि.करंदीकर
- ५ सौंदर्यविचार- मुंबई मराठी साहित्य संघ
- ६ सौंदर्यानुभव- प्रभाकर पाध्ये
- ७ सौंदर्य आणि साहित्य- बा. सी. मर्ढेकर
- ८ मर्ढेकरांचे सौंदर्यशास्त्र : पुनर्विचार- संपा.- कमलाकर दीक्षित
- ९ सृष्टी, सौंदर्य व साहित्यमूल्य- शरच्चंद्र मुक्तिबोध
- १० मर्ढेकरांचे सौंदर्यशास्त्र: पुनःस्थापना- डॉ. द.भि.कुलकर्णी
- ११ Principles of Art R.D. Collingwood
- १२ The Theory of Beauty E.F. Carrit
- १३ Aesthetics Harold Osborne
- १४ History of Aesthetics Befond Bosen Quet
- १५ The Traditional Theory of Literature Ray Livigston.

अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक

२. लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

उद्दिष्टे:

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप समजून घेणे.
२. लोकसाहित्याची व्यापकता व सर्वसमावेशकता लक्षात आणून देणे.
३. लोकसाहित्यातील विविध प्रकार समजाऊन घेणे.
४. लोकसाहित्यातील सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक जाणिवा स्पष्ट करणे.

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: लोकसाहित्याची संकल्पना

- १ लोकसाहित्याची व्याख्या, उत्पत्तीविषयक विविध उपपत्ती आणि त्या आधारे लोकसाहित्याच्या स्वरूपाचा परिचय
- २ 'लोक' व 'साहित्य' या पदाचे स्पष्टीकरण, लोकसाहित्याचे प्रयोजन
- ३ लोकसाहित्याचे सामाजिक, राष्ट्रीय व सांस्कृतिक जीवनाशी असलेले अनुबंध.
- ४ लोकसाहित्याचे इतिहास, पुरातत्व, मानवंशशास्त्र, भाषाशास्त्र, मानसशास्त्र, धर्मशास्त्र, दैवतकथाशास्त्र (Mythology) इ. शास्त्रांशी असलेले अनुबंध. लोकजीवनप्रवाह आणि लोकसाहित्य अनुबंध, लोकसाहित्यातील परिवर्तन, पर्याय आणि चिरंतनत्व, लोकसाहित्याचे सादरीकरण, लोकसाहित्याची आस्वादकता.

घटक २: लोकसाहित्याचा अभ्यास

- १ लोकसाहित्याचे जागतिक अभ्यासक्षेत्र / जागतिकीकरणातील लोकसाहित्याचे महत्त्व

- २ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे विविध संप्रदाय व लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची वाटचाल
- ३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची भारतीय परंपरा : प्राचीन, आधुनिक
- ४ लोकसाहित्याच्या अध्ययनाची आवश्यकता- शास्त्रे, कला आणि साहित्य यांच्या अभ्याससंदर्भाने.

घटक ३: लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची क्षेत्रे

- १ लोकसाहित्य आणि लोकजीवनाची विविध क्षेत्रे यातील अनुबंधाचे स्वरूप
- २ निसर्ग, तत्त्वज्ञान, मानवी जीवन, शास्त्रे, समाज, संस्कृती, धर्म, व्यवहार इ. लोकजीवनाची विविध क्षेत्रे

घटक ४: लोकसाहित्य व ग्रांथिक साहित्य संबंध

१. लोकसाहित्य आणि महाकाव्य, संत साहित्य, अर्वाचीन साहित्य यांचा अनुबंध
२. लोकसाहित्याचे सादरीकरण आणि लोकतत्त्व किंवा लोकबंध
३. लोकसाहित्यातील लोकसमजुती, रूढी-परंपरा, विधी-विधाने, मंत्र-तंत्र, लोकभ्रम, लोककला, सामाजिक व भाषिक संकेत, दैवत कथा, लोककथा, गीते, वाक्प्रचार, म्हणी, कोडी, उखाणे.
४. लोकसाहित्याचे प्रादेशिक, सामाजिक, सांस्कृतिक विशेष आणि आवर्तक कल्पनाबंध

चतुर्थ- सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक ५: मराठीतील लोकसाहित्याचे स्वरूप

- १ मराठीतील लोकसाहित्याचे स्वरूप
- २ मराठीतील लोकसाहित्याचा आशय, भाषा, रचना, प्रदेश, प्रकार व कलात्मक सौंदर्य.

- ३ मराठी लोकगीते: प्रेरणा व स्वरूप
 १. स्त्रीगीते, २. पुरुषगीते ३.सणोत्सवाची गाणी, ४.विधिगीते (जत्रा-यात्रा-प्रसंगी) ५. भलरीगीते ६.श्रमगीते ७.संस्कारगीते (लग्न, पाचवी, बारसे इ.) ८. बडबडगीते ९. साखळीगीते, कथा गीते, लोकगीते व लौकिकगीते यांतील भेद, लोकगीते व आधुनिक गेय कविता (भावगीते, पदे व इतर कविता, नाट्यगीते, सिनेगीते), लोकगीते व संतकवीची कविता (अभंग, ओवी, पदे गौळणी, आरत्या भारूडे इ.) यातून स्पष्ट होणाऱ्या प्रेरणा व स्वरूप.
- ४ मराठी लोककथा : प्रेरणा, स्वरूप आणि उत्पत्ती
 लोककथांचे प्रकार : १. दैवतकथा- उत्पत्तीकथा, व्रतकथा इ. २. अद्भुत कथा, परिकथा (Fairy tales) ३. दंत कथा (Legends) - स्थानिक दंतकथा, भटकी दंतकथा ४. प्राणी कथा, बोधकथा (Animal Tales, Fables) ५.हस्तकथा (Marry Tales) ६. मालाकथा (Cummonulative Tales) कथाविशेष व कल्पनाबंध विचार

घटक ६: मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्य (जाणिवा, सादरीकरण, आणि आस्वाद्यता)

- १ मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्याचे स्वरूप
 २ लोककला सादरीकरणाचा अभिजात आणि आधुनिक कला व साहित्याशी अनुबंध
 ३ साहित्यसमीक्षेचा लोकसाहित्य शास्त्रीय (लोकतत्वीय किंवा लोकबंधात्मक) दृष्टिकोन
 ४ लोकसाहित्याच्या सादरीकरणामागील जाणिवा आणि आस्वाद्यता

घटक ७: मराठीलोकसाहित्याचे विविध कलाविष्कार

- १ लोकनाट्य : स्वरूप, परंपरा, विशेष
 २ लोकनाट्याचे (तमाशाचे) घटक- नांदी, नृत्य, लावणी, बतावणी, गणगौळण, पोवाडा, वग, इ.
 ३ कीर्तन, लळीत, गोंधळ व जागरण - परंपरा: स्वरूप, प्रकार
 ४ महाराष्ट्र लोकसंस्कृती उपासकाचे आविष्कार- वासुदेव, पिंगळा, चित्रकथी, भुत्ये, गोंधळी, वाघे, मरीआई, नंदीबैलवाले, माकडवाले, दरवेशी कोल्हाटी, मांग गारूडी इ.

घटक ८: मराठी लोकसाहित्य अभ्यासकांची परंपरा

- १ मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यास परंपरा
- २ मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यासकांचा परिचय : साने गुरुजी, सरोजिनी बाबर, दुर्गा भागवत, रा.चिं. ढेरे, प्रभाकर मांडे, गं.ना.मोरजे आदी अभ्यासकांचा परिचय
- ३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासात साहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा परिचय
 १. महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समिती, पुणे.
 २. लोकसाहित्य संशोधन मंडळ, औरंगाबाद.

संदर्भ ग्रंथ

- १ Standard Dictionary of Foklore Mythology & Legend, Ed. Maria ` Leanch, U.S.A.
- २ The Science of Folklore Alexander & Karappe
- ३ Introducing Folklore Kenneth & Mary Clarke
- ४ Introducing Folklore Kenneth & Mary Clarke
- ५ लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह- डॉ. प्रभाकर मांडे
- ६ लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. प्रभाकर मांडे
- ७ लोकसाहित्याचे लेणे- डॉ. मालती देशपांडे
- ८ अपौरुषेय वाङ्मय- डॉ. कमलाबाई देशपांडे
- ९ साहित्याचे मूळ धन- द.बा. कालेकर व वा.कृ.चोरघडे
- १० लोकसाहित्याची रूपरेषा - दुर्गा भागवत
- ११ धर्म आणि लकिसाहित्य - दुर्गा भागवत
- १२ मराठीतील स्त्रीधन- डॉ. सरोजिनी बाबर
- १३ मराठी लोकगीते- डॉ. सरोजिनी बाबर
- १४ मराठी लोककथा- डॉ. सरोजिनी बाबर
- १५ महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्यमाला पुष्प ११- संपादन - डॉ. सरोजिनी बाबर
- १६ मराठी तमाशा- नामदेव व्हटकर

- १७ मराठी लोकसंस्कृतीचे उपासक- डॉ. रा.चिं.ढेरे
- १८ लोकसाहित्याचे स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र- डॉ. गं. ना. मोरजे
- १९ लोकसाहित्य कलाविचार- डॉ. गं. ना. मोरजे
- २० लोकसाहित्य विचार- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे
- २१ नाचू कीर्तनाचे रंगी- डॉ. यशवंत पाठक
- २२ भारतीय मिथ्यांचा मागोवा- विश्वनाथ खैरे
- २३ लोकबंध- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे
- २४ आदिवासी कलाविश्व- गोविंद गारे
- २५ लोकनाट्याची परंपरा- वि.कृ. जोशी
- २६ लोकसंचित- डॉ. तारा भवाळकर
- २७ लोकसाहित्य : उद्गम व विकास -डॉ. शरद व्यवहारे
- २८ गोल्ला- डॉ. धोंडिराम वाडकर
- २९ लोकसाहित्य : शोध व समीक्षा- डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ३० संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य- डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ३१ लोकधाटी- द.ग. गोडसे
- ३२ मराठी लोककथा : स्वरूपमीमांसा- सौ. वैदेही कोळेकर
- ३३ लोकसाहित्य संशोधनपद्धती- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे
- ३४ लोकसाहित्याची मीमांसा भाग-१ व २- डॉ. विश्वनाथ शिंदे
- ३५ लोकसाहित्य : रंग आणि रेखा- डॉ. शरद व्यवहारे
- ३६ मराठी स्त्रीगीते- डॉ. शरद व्यवहारे
- ३७ भिल्लांची गाणी- डॉ. सद्दाम जाधव
- ३८ लोककथा आणि मीमांसा- डॉ. कुलकर्णी
- ३९ लोककला- डॉ. धोंडिराम वाडकर
- ४० विधिनाट्य- डॉ. धोंडिराम वाडकर
- ४१ लोकसाहित्य आणि इतिहास- डॉ. गं.ना. मोरजे
- ४२ लोकसाहित्याचा क्षेत्रीय अभ्यास- डॉ. गं.ना. मोरजे

- ४३ लोकनाट्य : उद्गम आणि विकास- डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत
- ४४ रंगबाजी- रुस्तुम अचलखांब
- ४५ लोकवाङ्मय स्वरूप- डॉ. शरद व्यवहारे
- ४६ महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समितीची सर्व प्रकाशने
- ४७ कूटकथेची कूळकथा- डॉ. गं. ना मोरजे
- ४८ प्राणी लोककथा- डॉ. ग. ना. मोरजे
- ४९ जिप्सी लोककथा- डॉ. ग. ना. मोरजे
- ५० लोकवाङ्मयशास्त्र- पद्मगंधा प्रकाशन
- ५१ लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती- डॉ. विद्या व्यवहारे
- ५२ लोकगीताची सामाजिक पार्श्वभूमी- डॉ. विद्या व्यवहारे
- ५३ लोकपरंपरा आणि लोकधाटी- संपा. - डॉ. गिमेकर, डॉ. वाडकर, डॉ. देवरे
- ५४ लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे- डॉ. शरद व्यवहारे
- ५५ मराठी लोककथागीत- डॉ. दिनकरराव कुलकर्णी
- ५६ लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. तारा भवाळकर
- ५७ स्त्रीधन- डॉ. उषा रावसाहेब शिंदे
- ५८ मराठी लोकसंस्कृतीच्या पाऊलखुणा- डॉ. मधुकर मोकाशी
- ५९ लोकसाहित्य दर्शन- (संपा.) डॉ. रमेश देवरे
- ६० लोकसाहित्याच्या अभ्यासदिशा- डॉ. तारा भवाळकर
- ६१ म्हणी अनुभवाच्या खाणी - डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ
- ६२ ज्ञानेश्वरांचा लोकतत्त्विय अभ्यास - डॉ. प्रमोद पडवळ
- ६३ लोकसंस्कृतीचा सांस्कृतिक अनुबंध - डॉ. मधुकर मोकाशी
- ६४ शाहिरांचे शाहीर : भाऊ फक्कड - प्रा. पांडुरंग ऐवळे
- ६५ तमाशा : कला आणि जीवन - डॉ. सुनील चंदनशिवे
- ६६ लोकसाहित्यातील कुटुंब चित्रण - डॉ. लता महाजन
- ६७ लोकसाहित्यातील स्त्रीजीवन - डॉ. भारती रेवडकर
- ६८ भलरी - डॉ. सुभाष शेकडे

अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक

३. लेखनविद्या व निबंधलेखन

उद्दिष्टे:

- १ जीवनव्यवहारात संवादाचे महत्त्व, गरज, कार्य व स्वरूप
- २ संवादविषयक सिद्धांताची चिकित्सा, विविध संवादमाध्यमांची ओळख
- ३ संवादात भाषेचे स्थान, मराठीची भाषिक कौशल्ये
- ४ सामाजिक, सांस्कृतिक, शासकीय, न्यायालयीन, कार्यालयीन, आर्थिक क्षेत्रांत होणारा मराठीचा वापर, भूमिका, स्थिती, प्रत्यक्ष वापर समजाऊन घेणे.
- ५ आधुनिक प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: भाषा : स्वरूप व कार्य

- १ जीवनाच्या व्यक्तिगत आणि सामाजिक व्यवहारात भाषेची आणि संवादाची गरज
- २ भाषेचे कार्य

घटक २: संवादाचे स्वरूप

संवादविषयक सिद्धांत, संवादातील अडथळे.

घटक ३: अर्थ आणि संवाद प्रक्रिया काय?

- १ अर्थ म्हणजे काय?
- २ संवादप्रक्रिया कशी चालते? या प्रक्रियेचे घटक
- ३ संवादप्रक्रियेत भाषेचे स्थान, स्वरूप, कौशल्य

घटक ४: मराठीची संवाद क्षमता

- १ संवाद क्षमतेचे स्वरूप आणि साहित्यातील सहभाग

चतुर्थ सत्र

- सत्रांत परीक्षा : ५० गुण(चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक ५: भाषाव्यवहाराचे स्वरूप

- १ विविध व्यवहारक्षेत्रातील भाषा
- २ भाषा व्यवहाराचे स्वरूप व आवश्यकता

घटक ६: प्रसारमाध्यमांची भाषा

- १ साहित्यिक भाषा आणि प्रसारमाध्यमांची भाषा यांतील भेद
- २ आधुनिक प्रसारमाध्यमासाठी लेखन - वर्तमानपत्रे, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी, जाहिरातींतील मराठी, प्रत्यक्ष वापराचा अभ्यास, साहित्यलेखन, संपादनाची कौशल्ये

घटक ७: जनसंपर्कासाठी भाषिक कौशल्ये

घटक ८: अभिव्यक्ती आणि निबंधलेखन

- १ निबंधलेखनाचे स्वरूप, सुसूत्र, तर्कशुद्ध अभिव्यक्तीचे स्वरूप.

संदर्भ ग्रंथ

- १ व्यावहारिक मराठी- पुणे विद्यापीठ प्रकाशन
- २ व्यावहारिक मराठी- डॉ. काळे, डॉ. पुंडे
- ३ परिभाषाविषयक शासकीय पुस्तके (शासनव्यवहारात मराठी, पदनामकोश, आकाशवाणी, परिभाषाकोश इ.)
- ४ भाषा, मातृभाषा व परिभाषा- डॉ. रा. सो. सराफ
- ५ Marathi Structural Patten - डॉ. मॅक्सिन बर्नसन, जाई निमकर

- ६ An Intensive Course in Marathi डॉ. विजया चिटणीस
- ७ Learning Marathi डॉ. कल्याण काळे
- ८ वैखरी- डॉ. अशोक केळकर
- ९ भाषांतर : शास्त्र की कला ? -म. वि. फाटक
- १० जनसंपर्क : संकल्पना आणि सिद्धान्त- सुरेश पुरी
- ११ लोकसंपर्क -राजेंद्र
- १२ व्यावहारिक मराठी- ल. रा. नसिराबादकर
- १३ दूरदर्शन- आकाशानंद
- १४ दूरदर्शनसाठी लेखन- केशव केळकर
- १५ व्यावहारिक मराठी भाषा- य.च.म.मुक्त विद्यापीठ प्रकाशन
- १६ संवादाची मूलतत्त्वे- य.च.म.मुक्त विद्यापीठ प्रकाशन
- १७ संवादशास्त्र- श्रीपाद जोशी, संभव प्रकाशन
- १८ साहित्याची भाषा- भालचंद्र नेमाडे
- १९ लोकसंबंधविज्ञान- डॉ. गं. ना. मोरजे, गोपाळराव मिरीकर
- २० Mass Communication in India- Kewal Kumar.
- २१ व्यावहारिक मराठी भाषा- शरदिनी मोहिते
- २२ व्यावहारिक मराठी -(संपा.) डॉ. स्नेहल तावरे
- २३ व्यावहारिक मराठी- डॉ. सयाजीराजे मोकाशी, डॉ. रंजना नेमाडे
- २४ व्यावहारिक मराठी- डॉ. गोविलकर, डॉ. पाटणकर
- २५ व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी- डॉ. मनोहर रोकडे
- २६ व्यावहारिक मराठी- प्रकाश परब

अभ्यासपत्रिका क्र.८ ऐच्छिक

४. मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

उद्दिष्टे:

- १ वैचारिक साहित्याचे स्वरूप, संकल्पना समजाऊन देणे.
- २ वैचारिक साहित्यामागील सामाजिक, राजकीय, धार्मिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक आदी पार्श्वभूमी समजाऊन देणे.
- ३ आधुनिक मराठी साहित्यातील वैचारिक साहित्याची परंपरा समजाऊन देणे.

मराठीतील वैचारिक साहित्य

तृतीय सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १:	वैचारिक साहित्य: स्वरूप संकल्पना
घटक २:	मराठी वैचारिक साहित्यामागील पार्श्वभूमी
घटक ३:	मराठीतील वैचारिक साहित्याची वाटचाल आणि त्यातील प्रमुख विचारवंत

- १ इ. स. १८१८ ते इ. स. १८७५
- २ इ. स. १८७५ ते इ. स. १९२०
- ३ इ. स. १९२१ ते इ. स. १९४५
- ४ इ. स. १९४६ ते इ. स. १९६०

घटक ४: वैचारिक साहित्य: आशय आणि अभिव्यक्ती

साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासाचे स्वरूप

सामाजिक अभ्यासाचे स्वरूप, व्याप्ती, त्यामागील हेतू
साहित्याची सामाजिक अभ्यास पद्धती
साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासातील जीवनमूल्ये आणि कलामूल्ये यांचा संबंध.

घटक २: लेखक आणि समाज

साहित्य निर्मिती आणि लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व
साहित्य निर्मितीमागील वाङ्मयीन, राजकीय, सामाजिक, वैचारिक, चळवळी प्रभाव
लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व आणि समाज

घटक ३: साहित्य आणि समाज

साहित्य आणि सामाजिक परिस्थिती
साहित्यपरंपरा आणि समाज
साहित्याचा आशय, अभिव्यक्ती आणि समाज

घटक ४: साहित्य आणि वाचक

साहित्य आणि वाचक
वाङ्मयीन अभिरूची आणि वाचक

संदर्भ ग्रंथ

१. मराठी साहित्यातील स्पंदने - गो.म.कुलकर्णी, सुवर्ण प्रकाशन, पुणे १९८५
२. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ- रा.ग.जाधव कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे १९७५
३. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ- अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे १०८९
४. साहित्य आणि समाज- सुनंदा गोसावी, विलास खोले, प्रा.गोखले, एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक १९९१
५. साहित्य: समीक्षा आणि संवाद- रवींद्र ठाकूर, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
६. कथा सृजनाची- प्रभाकर अत्रे, सोमय्या पब्लिकेशन, मुंबई १९७०
७. मराठी सामाजिक नाटक आणि समस्या- कल्पना परांजपे
८. नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह- गो.म.कुलकर्णी, मेहता पब्लिशिंग हाउस,
९. मराठी साहित्य, समाज व संस्कृती- आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे १९८५
१०. समाज आणि साहित्य- अविनाश सहस्रबुद्धे, लोकवाङ्मय गृह प्रा.लि.मुंबई १९८०
११. समीक्षेतील अवतरणे- रा.ग. जाधव
१२. सांस्कृतिक मूल्यवेध- रा.ग. जाधव
१३. मूल्यविवेक- मोतीराम कटारे

अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक

५. साहित्य : सर्जन व उपयोजन

तृतीय सत्र

उद्दिष्टे:

- १ साहित्य सर्जनाचे स्वरूप समजाऊन देणे.
- २ विविध साहित्यप्रकारांचे साम्य भेद लक्षात घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये समजाऊन देणे.
- ३ साहित्य सर्जनामध्ये समाज, भाषा, परिस्थिती, प्रसार-माध्यमे, कालतत्त्व आदींचे स्थान समजाऊन देणे.
- ४ विविध साहित्यप्रकारांच्या माध्यमातून साहित्यसर्जनाचे उपयोजन करणे.

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

घटक १: साहित्याच्या सर्जन प्रक्रियेसंबंधी तात्त्विक मीमांसा

घटक २: भारतीय व पाश्चात्य विचारवंतांची लेखकांची मते

घटक ३: कथा, कविता, कादंबरी, नाटक, आत्मचरित्र, चरित्र आणि निबंध या साहित्य प्रकारांची वैशिष्ट्ये

घटक ४: साहित्यप्रकारांमध्ये जाणीवपूर्वक निर्मिती करताना आवश्यक पूर्वतयारी-

वाचन, पूर्व परंपरेचे ज्ञान, समकालीन परिस्थिती, भाषा, प्रकारनिष्ठ निर्मिती व स्वैर निर्मितीचे फायदे -तोटे.

चतुर्थ सत्र

- सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)
- सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)
- एकूण घड्याळी : ६० तास
- प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक

साहित्य : सर्जन व उपयोजन

- घटक १: साहित्याच्या सर्जनाचे प्रक्रियेतील स्वरूप व समस्या, निर्मितीच्या शक्तींचे स्वरूप
भारतीय व पाश्चात्य मीमांसकांनी या संदर्भात केलेला विचार.
- घटक २: साहित्यनिर्मितीच्या प्रक्रियेमध्ये समाज, भाषा, परिस्थिती इ. चे स्थान
- घटक ३: साहित्यसर्जनाच्या प्रक्रियेमधील प्रसार माध्यमे, कालतत्त्व इ. चे स्थान
- घटक ४: स्वाध्याय- प्रकल्प: विद्यार्थ्यांनी सैद्धांतिक विवेचन अथवा कोणत्याही साहित्यप्रकाराची (सर्जनशील) ललित- लेखन प्रकल्प पूर्ण करून देणे अपेक्षित आहे.

संदर्भ ग्रंथ

- १ सौंदर्यमीमांसा - रा.भा. पाटणकर
- २ काव्यशास्त्रप्रदीप - स.रा.गाडगीळ
- ३ कविता फुलते अशी - वा.रा.ढवळे
- ४ एका पिढीचे आत्मकथन- वा.रा.ढवळे
- ५ कथाकल्प - पु.भा.भावे
- ६ संवाद - विजया राजाध्यक्ष
- ७ मुलाखती साहित्यिकांच्या - नंदनवार
- ८ गप्पा : सहा साहित्यिकांशी - वीणा देव
- ९ कहाणीमागची कहाणी - वीणा देव

- १० साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया - आनंद यादव
- ११ मध्यमा : भाषा आणि भाषा व्यवहार- अशोक केळकर.
- १२ वैखरी: भाषा आणि भाषा व्यवहार- अशोक केळकर
- १३ प्रतिभा साधन - ना.सी.फडके
- १४ लघुकथा : तंत्र आणि मंत्र - ना.सी.फडके
- १५ अनुष्टुभ २००२ दिवाळी २००४ डिसेंबर, जानेवारी २००५
- १६ शैलसंवाद- शैलेश त्रिभुवन.